JOSEF ŠKULTETY

O hranici mezi Rusmi a Slovákmi v Uhorsku

Slovenské Pohľady.

ČASOPIS

zábavno-poučný.

98297.

Redaktor a vydavateľ:

Jozef Škultéty.

ROČNÍK XVI.

V TURČIANSKOM SV. MARTINE.
TLAČOU KNIHTLAČIARSKO-ÚČASTINÁRSKEHO SPOLKU.
1896.

BESEDA.

O hranici medzi Rusmi a Slovákmi v Uhorsku.

V lanskom ročníku Slovenských Pohľadov (383 str.) spomínal som, že Slováci podľa viery sú nielen rím. katolíci a protestanti augsburského vyznania, ale i protestanti vyznania helvétskeho a potom ešte v značnom počte grécko-katolíci, uniati [1]). O uniatoch na moje poznámky odpovedal pán Štefan Mišík. (Slov. Pohľady 1895, 500, 566, 623.) Námietky jeho konečným koncom maly ten smysel, že Slovákov uniatov nie je toľko, koľko vychodilo by ich podľa môjho stanoviska.

Je to totiž starý spor o otázke: na severo-východe Uhorska kde prestávajú Slováci a kde začínajú sa Rusi?

Sporu nášho povšimnul si i prof. A. I. Sobolevský, tohoto času, nakoľko ide o jazykovú a ruskú stránku otázky, asi prvá auktorita. Zreferujúc články Slovenských Pohľadov v Živej Starine prof. La-

[1]) Šafárik v svojom *Národopise* v stoliciach Abaujskej, Zemplínskej a Ungvárskej napočítal Slovákov ev. helvétskeho vyznania a či kalvínov 21. cirkví. Šafárikov Národopis, v ktorom tak správne boli vypočítaní slovenskí kalvíni, vyšiel roku 1842. Hunfalvý svoju Etnografiu Uhorska (Magyarország Ethnographiája, 1876) vydal temer o 40 rokov pozdejšie, a v tej takto učí o vierovyznaní Slovákov: „Dľa viery Slováci sú vo väčšine katolíci, v menšine evanjelici augs. vyznania. *I so pár reformátskych obcí najde sa v Tekove a Nitre.*“ Známosť ani o najtemnejšej Afrike! A v tom istom odstavci Hunfalvy povozil sa po Sasinkovi pre tlačovú chybu spisu *Die Slovaken*, 1875.

Na základe úradného popisu z roku 1880 maďarská štatistika (Láng Lajos és Jekelfalussy József: Magyarország népességi statisztikája, 1884) udáva slovenských kalvínov 10.423, grécko-katolíkov či uniatov slovenských 98.771 duší.

manského (1895, II, 235—236), hovorí o nich, že sú chudobné na dáta. „Hlavné, čo dáva farbu národnosti, jej reč, určuje sa v článkoch slovenského časopisu len všeobecnými frásami. Nárečie uniatov, ktorí sú predmetom sporu, zovie sa silne poslovenčeným, majúcim russismy, a nič viac. Jestli ono je slovenské s russismami, tak ním hovoriaci sú, rozumie sa, Slováci; jestli je ruské so slovenismami, tak ním hovoriaci sú Rusi. Rozdiel medzi maloruským nárečím (*i* miesto *e* a *o*, plnohlasie, *ž* a *č* z *d* a *t*) a slovenským je tak veľký, že spor o prináležaní jazyka k tomu alebo druhému nárečiu možný je len vtedy, keď jazyk predstavuje pestrú smes, ktorú ťažko určiť. Okrem toho, medzi russismami a russismami je rozdiel: jestli sú ony názvy kultúrnych predmetov (rastlín, nádob, odeve atď.), tak nemajú pre etnografa nijakej ceny, ukazujúc len toľko, že upotrebujúci ich alebo ich predkovia mali potyky s Rusmi; jestliže sú obyčajnými slovami reči (s významom hovoriť, videť, jesť atď.), tak môžu ukazovať na to, že upotrebujúci ich pochodia od predkov Rusov."

„P. Mišík napiera na to, že sporní uniati nazývajú seba Rusmi, a preto nalieha, aby boli uznaní za Rusov. Ale sám rozpráva o Poliakoch spišských, hovoriacich po poľsky, no menujúcich sa Slovákmi. My môžeme ukázať na ruských katolíkov v Bielorusku, hovoriacich po rusky, ale nazývajúcich sa Poliakmi. Nazvanie nemá značenia a nerobí Rusov Slovákmi a naopak." [1])

„A tak otázka o hranici Rusov a Slovákov v Uhorsku zostáva otázkou a čaká zpytateľa, ktorý vážne zaujal by sa za ňu a sobral by dáta, mohúce priviesť k jej riešeniu."

Prof. Sobolevský referoval len na základe 8. a 9. čísla Slovenských Pohľadov; ešte nemal 10. číslo, v ktorom pán Mišík podával i jazykový materiál (pravda, len z troch obcí spišských).

Že je otázka ťažká, vyslovil už i sám pán Sobolevský. [2]) Od pol stoletia z Rusov trudili sa nad ňou Sreznievsky, Golovacký, Kočubinský, čiastočne i A. L. Petrov, a svetla v nej predsa málo. Veľmi radi by sme boli, keby jej venoval svoju pozornosť pán Sobolevský, ozbrojený pre ňu tak, ako pred ním nikto. Práve teraz, konajúcemu študijnú cestu, padlo by mu to po ruke.

Šk.

---

[1]) O historickom dokumente, ktorý pán Mišík spomína na 501. str. Sl. Pohľadov, prof. Sobolevský poznamenáva: „Pán Mišík odvoláva sa na listinu poľského kráľa Žigmunda III. z roku 1590, ako na dôkaz toho, že spišskí Rusi v XVI. století považovali sa za Rusov; no táto listina to nepotvrdzuje. Ona hovorí o Rusoch, prechodiacich so svojimi stadami cez zeme obyvateľov Ľubice a pri tom používajúcich ich paství. Reč je tu iste o Lemkoch, ktorí v XVI. století ešte viedli polokočovný život.

[2]) Очеркъ русской діалектологіи, III. »Здѣсь (въ Угріи) малорусское нарѣчіе постепенно сливается съ словацкими говорами и точное опредѣленіе границы едва ли возможно«. Живая Старина 1892, IV, стр. 3.